

Józef Wiesław Rosłon

"Von Bileam bis Jesaja. Studien zur alttestamentlichen Prophetie von ihren Anfängen bis zum 8. Jahrhundert v. Chr.", hrsg. von Gerhard Wallis, Berlin 1984 : [recenzja]

Collectanea Theologica 58/2, 183-184

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

biloni. Jest bardziej kochającym niż matka, jest małżonkiem, który znowu przygarnie i obdarzy licznym potomstwem Izraela. W Iz 54, 1—10 podjęta została myśl Ozeasza o przymierzu jako małżeństwie.

o. Józef Wiesław Roston OFMConv., Warszawa

Von Bileam bis Jesaja. Studien zur alttestamentlichen Prophetie von ihren Anfängen bis zum 8. Jahrhundert v. Chr. Im Auftrag der Alttestamentlichen Arbeitsgemeinschaft in der DDR herausgegeben von Gerhard Wallis, Berlin 1984 Evangelische Verlagsanstalt, s. 128.

Jest to praca zbiorowa przygotowana przez biblistów, którzy należą do Zespołu Roboczego nad Starym Testamentem (Alttestamentliche Arbeitsgemeinschaft) jako zatrudnieni w placówkach teologiczno-dydaktycznych w NRD. Na początek wydali już jako wprowadzenie dla zainteresowanych studiami biblijnymi Hans-Jürgen Zobel i Karl-Martin Beyse, *Das Alte Testament und seine Botschaft*, Berlin 1981, wyd. 2 w 1984, Evangelische Verlagsanstalt jako pomoc do pracy (Arbeitsbuch). Omawiany obecnie tomik o prorokach jest pierwszym z mających się ukazać dalszych opracowań tego tematu. Siega więc tylko do VIII w. przed Chr.

Dziełko daje krótki, zwarty, treściwy, ale dokładny, systematyczny i obficie udokumentowany zarys wiadomości możliwie kompletnych o zagadnieniu profetyzmu starotestamentowego w jego różnych przejawach i historycznym rozwoju w narodzie wybranym na szerokim tle analogicznych zjawisk w krajach sąsiednich. Zawiera cztery solidnie opracowane artykuły z osobnymi wprowadzeniami i podające streszczenia wyników. Bogate przypisy zostały umieszczone po każdym z artykułów. Na końcu książki podano wykaz skrótów, wykaz haseł rzeczowych i miejsc biblijnych omawianych czy tylko wspomnianych w tekście, także poza księgami prorockimi. Ze względu na profil ewangelicki wydawnictwa nie wzięto pod uwagę ksiąg tzw. apokryficznych (czyli w terminologii katolickiej — deuterokanonicznych).

Ludwig Wächter omawia prorocтво w środowisku starotestamentowym, uwzględniając Egipt, Mari, Hetytów, Babilonię i Asyrię oraz obszar państw aramejskich. Wskazuje na punkty styczności i różnice. Na obszarze fenicko-syryjsko-mezopotamskim, a nawet w Małej Azji są pewne odpowiedniki dla przedklasycznych proroków izraelskich. Odpowiedzi wyroczeni na pytania udzielano łącznie ze wskazówkami i radami bóstwa także przy pomocy środków manticznych. Objawienie od bóstwa mogło przychodzić w ekstazie lub wzruszeniu prorockim (Wen-Amon, Bileam, listy z Mari), a także we śnie, przy czym sen posiadał nie mniejszy autorytet niż wizja i słyszenie. Zdarzały się prorocтва jednostkowe i grupowe (inskrypcja króla Zakkura z Hamat). *Muchchum* i *āpilum* z Mari, *chāzin* i *ʾādēdin* z Hamat i inni mają powiązania z sanktuariami, ale tzw. „laicy prorocy” z Mari nie byli urzędnikami świątynnymi. Związek ten jednak wyjaśnia się pojmowaniem świątyni jako szczególnego miejsca objawiania się bóstwa. W Izraelu klasycznym profetyzm rozwinął się z odłamu proroków nie związanych z sanktuariami. W różnych krajach i czasach istniała forma dowiadywania się o wolę boską przez proroków. W Izraelu prorocy przekazywali Orędzie Boże ludziom jako istotom moralnym i odpowiedzialnym i w tym leży szczególna rola proroków, a nie w samym sposobie przekazywania woli Bożej.

Hans-Jürgen Zobel zajął się początkami profetyzmu w Starym Testamencie, począwszy od Bileama, przy czym omówił także znalezione teksty pozabiblijne o Bileamie, prorokami wspomnianymi w najstarszych przekazach biblijnych, grupami prorockimi z ksiąg Samuela i Królów oraz przedklasycznymi prorokami występującymi pojedynczo, jak Gad, Natan, Ahjasz z Szilo, Szemaja i Iddo oraz Jehu ben Hanani. Omówił przejawy ekstazy w proroków i kształtowanie się nowej treści pojęcia *nabi'*. Istotną cechą

wiążącą różne zewnętrzne przejawy „prorokowania” widzi w szczególnym przeżywaniu osobistego związku proroka z Bogiem. Przejawy ekstazy z czasem zeszyły na drugi plan i zanikły z rozwojem charyzmatycznych przymiotów prorockich. Także prorocy przestali „prorokować” dla zapłaty, bo mieli utrzymanie z jakiegoś innego zawodu, a stali się obdarzonymi siłą duchową niezależnymi głosicielami szczęścia i nieszczęścia. Chociaż kołyska prorokowania określanego jako nabizim stała w Bet-El i Samarii, pojawili się prorocy także i w państwie południowym.

Georg Hentschel przedstawił osoby i działalność proroków nauczających ustnie: Eliasza, Micheasza syna Jimli i Elizeusza. Omówił trudne teksty odnoszące się do życia i działalności tych proroków dla ocalenia Jahwizmu, jak i dla przeprowadzenia planów Bożych poprzez polityków. Na szczególną uwagę zasługuje cykl opowiadań o ich cudach. Autor nie podaje po swym artykule rekapitulacji. Co do cudownych opowiadań, uważa, że nie należy ich rozumieć dosłownie (zbyt dosłownie), natomiast we właściwy sposób interpretowane stanowią cenne świadectwo wielkiego poważania dla meża Bożego i oczekiwań jakie lud wiązał z wysłannikiem Bożym.

Eva Osswald zajęła się posłannictwem proroków VIII w. w kolejności ich występowania, a więc omówiła Amosa, Ozeasza, Izajasza i Micheasza. Z różnych możliwości wybrała jednak sposób omawiania, pozwalający powiedzieć to, co uważa się za najważniejsze w możliwie zwięzłej formie, a więc nie ich osoby ani sytuację, w jakiej występowali, lecz wspólne dla nich tematy: osobowe stosunki między Izraelem i jego Bogiem, będące istotnym tematem posłannictwa wymienionych proroków. Zarzucali oni swym rodakom, że przez ich postępowanie są zrywane stosunki przymierza z Bogiem, zapowiadali, że wskutek tego Bóg sam będzie musiał wkroczyć i przeprowadzić sąd. Według ich przepowiadania, co jest nowością w prorocztwie VIII w., Izrael już nie jest w sytuacji narodu zbawionego, owszem, nawet zagraża możliwość odrzucenia go przez Boga. Istnieje jednak jeszcze nadzieja, że ten sąd nie będzie ostatecznym słowem Bożym. Według tego rozwinęła autorka temat w trzech częściach: utrudnianie kontaktów z Bogiem — obowiązek wierności wobec Boga, paradoksalna postawa Izraela wobec Boga, odmowa nawrócenia się i niewierność ludu Bożego; interwencja Boża — zapowiedź końca, rodzaj interwencji Bożej, nieuchronność sądu, wpływ jego na egzystencję w kraju i konfrontacja proroków ze słuchaczami; zagadnienie odrzucenia Izraela — zerwanie stosunków Jahwe z Izraelem, słowa zapomnienia, myśl o ocaleniu tylko reszty, rozpoczęcie od nowa po oczyszczeniu. Tak więc istnieje nadzieja na zbawienie!

o. Józef Wiesław Roston OFMConv., Warszawa

Auferstehung Jesu — Auferstehung der Christen. Deutungen des Osterglaubens, wyd. Lorenz Oberlinner, Freiburg-Basel-Wien 1986, Verlag Herder, s. 200 (*Quaestiones disputatae*, t. 105).

Publikacja zawiera zbiór studiów poświęconych prof. A. Vögtlemu na jego 75 rocznicę urodzin (17 grudnia 1985 r.). Tematem zamieszczonych studiów jest problem genezy wiary paschalnej z punktu widzenia historycznego i teologicznego. W przedmowie (s. 9—10) wydawca podkreśla, że wiara w zmartwychwstanie Jezusa stanowi nie tylko sposób nowotestamentalnego przepowiadania o Chrystusie, lecz także ma być centrum przepowiadania wiary chrześcijańskiej. W związku z tym wyłania się problem weryfikacji ustaleń istoty i treści wiary paschalnej w oparciu o świadectwa biblijne. W tekstach Nowego Testamentu zauważa się bowiem wielość ujęć orędzia paschalnego, gdy tymczasem w przekazie wiary doszło do ujednoczonego ujęcia treści tajemnicy paschalnej. Celem zaprezentowanych studiów jest